

بررسی توده‌های بومی سیر و اثرات اقلیمی بر خصوصیات

مورفولوژیکی آنها در استان مرکزی

عباسی‌فر، احمدرضا^۱ و محمد کاظمی رضانی^۲

۱ بخش تحقیقات اصلاح و تهیه نهال و بذر، مرکز تحقیقات کشاورزی استان مرکزی ۲ و
بخش تحقیقات آفات و بیماریهای گیاهی مرکز تحقیقات کشاورزی استان مرکزی

به منظور تعیین بهترین توده سیر موجود در کشور و سازگاری آن با شرایط آب و هوایی استان مرکزی، هفت توده تفرش، همدان، مشهد، ارومیه، طارم، مازندران و اهواز در قالب طرح بلوک‌های کامل تصادفی با سه تکرار در سال‌های زراعی ۷۹ و ۸۰ در ایستگاه تحقیقاتی مرکز تحقیقات کشاورزی استان مرکزی (اراک) مورد مقایسه قرار گرفتند. صفات عملکرد، وزن سیر، وزن سیرچه، تعداد سیرچه در سیر، ماده خشک، تعداد برگ سبز در بوته، ارتفاع بوته، قطر ساقه، درصد تشکیل ساقه گل‌دهنده، درصد باز و یا بدون پوشش بودن سیرها اندازه‌گیری و نتایج به دست آمده مورد تجزیه آماری قرار گرفت. همچنین ضرایب همبستگی متغیرهای فوق با عملکرد و ضرایب رگرسیون صفات مورد اشاره با استفاده از روش گام به گام به دست آمد.

نتایج آزمایش نشان داد که از نظر وزن سیر، توده همدان با میانگین ۴۵/۰۳ گرم در رتبه اول و سیر تفرش با میانگین وزن ۴۲/۵۳ گرم در رتبه دوم قرار گرفتند که تفاوت معنی‌داری

را با بقیه توده‌ها نشان دادند. همچنین بالاترین وزن سیرچه‌ها در توده همدان با میانگین وزن $4/23$ گرم مشاهده شد. از نظر تعداد سیرچه در سیر و درصد ماده خشک سیر اهواز به ترتیب با $12/33$ عدد و $42/70$ درصد تفاوت معنی‌داری را نسبت به بقیه توده‌ها نشان دادند. سیر تفرش با تعداد $10/83$ برگ در هر بوته، میانگین قطر ساقه $15/57$ میلی‌متر، پهنک برگ $7/4$ سانتی‌متر و مدت انبارداری در رتبه اول قرار گرفت. تشکیل ساقه گلدهنده در سیر طارم بیشترین میزان (24 درصد) بود و در توده‌های تفرش، همدان و اهواز هیچگونه ساقه گلدهنده‌ای تشکیل نشد. سیر مشهد حداقل خاصیت انبارداری را در بین توده‌ها نشان داد. سیر تفرش با 9500 کیلوگرم در هکتار بیشترین عملکرد را داشت که نسبت به بقیه توده‌ها در سطح 5 درصد تفاوت معنی‌دار نشان داد. با استفاده از رگرسیون گام به گام و تجزیه علیت مشخص شد که وزن سیر، عرض پهنک برگ و درصد باز و بدون پوشش بودن سیرها ضرایب همبستگی بالایی با عملکرد داشته و مهمترین صفات تعیین کننده عملکرد بودند. وزن سیرها به تنهایی بیشترین سهم را در تعیین عملکرد سیر داشت. تجزیه سیر نیز نشان داد که عرض پهنک برگ بیشترین اثر مستقیم و مثبت را بر عملکرد داشته و بیشترین اثر غیر مستقیم مربوط به تعداد برگ سبز از طریق پهنک برگ بود. اثر غیر مستقیم وزن سیر از طریق عرض پهنک برگ بر عملکرد نیز قابل توجه بود. لذا به عنوان معیارهای مؤثر در گزینش توده‌های سیر، وزن سیر و عرض پهنک برگ آنها پیشنهاد می‌شود.